

POSUDEK OPONENTA PÍSEMNÉ DISERTAČNÍ PRÁCE

Název práce: Divadlem domů
Autor/ka práce: MgA. Michaela Váňová
Studijní program: Dramatická umění / Teorie a praxe dramatické výchovy
Typ studijního programu: doktorský

Vymezení cíle a jeho naplnění:

Studentka Michaela Váňová svým uměleckým i sociálním záběrem nadměru přesahuje běžné hranice divadelní tvorby a přibližuje nám nepříliš probádané téma jedné konkrétní specifické skupiny – a to lidí v nemocniční paliativní péči.

Hlavní cíl své práce, který si studentka vytyčila, bylo pokusit se zachytit skrze uměleckou tvorbu pocity, stavy a myšlenky člověka, který je na sklonku své životní pouti. A to především skrze intenzivní zkušenost z hraní autorské inscenace *Tam, kde končí oceán* pro pacienty na dvou odděleních paliativní péče ve dvou nemocnicích v Praze. Výchozím cílem bylo hledat a posléze pojmenovat možnosti a limity vytváření divadelní inscenace pro diváky v nemocniční paliativní péči. Tyto divadelní aktivity autorka specifikuje jako cíleně vytvářené pro potřeby těchto lidí (pacientů, klientů) a jejich prostředí. Tento způsob divadla nazývá aplikovaným, řadí ho také svou podstatou k divadlu participativnímu. Cítuji: „Diváci zde nejsou jen sledujícím publikem, ale prostřednictvím *hry, představitosti a aktivní účasti* vstupují s dílem i umělcem do estetického dialogu. Takové divadlo si nečiní žádné nároky na osobní nebo sociální růst diváků (i když k němu často přirozeně dochází), ale spíše jim poskytuje prostor, aby skrze hru mohli komunikovat“. Vymezuje se tak proti takovým divadelním produkcím, které občas tyto skupiny lidí mohou shlédnout v rámci kulturního vyžití v konkrétní instituci, např. v nemocnici, ale se sociálním přesahem nemají skoro nic společného.

Autorka disertační práci rozdělila na tři základní části. V první se zaměřila na teoretické ukotvení dané problematiky, metodologii, proces a výsledky výzkumu. V části druhé i třetí přináší vnoření se do terénních poznámek z výzkumného deníku a současně se zaměřuje na vhléd do metodologie a metod výzkumu. V závěru práce shrnuje své zásadní postřehy a myšlenky, které vyzývají čtenáře k zamýšlení a autorku samotnou k dalšímu směřování v tématu paliativní péče a umělecké tvorby.

Své předsevzaté cíle autorka naplnila a svými hloubavými kroky prošla úctyhodnou – občas, spíš častěji – kamenitou, trnitou a dlouhou cestu. Znáám autorčino zaujetí a nasazení, byť z trochu odlišné skupiny, a to ze skupiny lidí s mentálním znevýhodněním. Tam prokázala velmi citlivou a obětavou schopnost umělecké spolupráce a fungování v integrované skupině divadelníků s postižením a studentů DAMU.

Aktuálnost tématu a relevance zvolené metodologie:

Zvolené téma je v současné společnosti velice aktuální. Vypořádávání se se stárnutím, nemocí, smrtí a podobně palčivými existenciálními tématy je velmi diskutované nejen odborníky například z oblasti antropologie, sociologie a psychologie, ale doléhá i na laickou společnost. Nové poznatky a studie přináší značný posun v přístupu k člověku na sklonku života či jakkoli znevýhodněného. Disertační práce Michaely Váňové nás provádí základním přehledem ve zkoumaném tématu a problematice a nabízí východiska pro změnu paradigmatu péče o nemocné, nemohoucí a umírající.

V poslední době probíhá prosazování uměleckých aktivit v péči o nemocné v celosvětovém měřítku, vzniká mnoho odborných studií, ale – jak zmiňuje autorka – k tématu paliativní péče a umění se věnuje velmi úzké, spíše zanedbatelné množství prací.

Nedocenitelnou zkušeností pro bádání v daném tématu je pro člověka – tvůrce a badatele ona praktická terénní zkušenost, které autorka nabyla za dobu své umělecko-výzkumné práce úctyhodně. Autorka uvádí, že základním principem výzkumu bylo neustálé pozorování, reflexe a analýza. Co právě z pohledu praktikujícího divadelníka velice oceňuji je, že samotný výzkum autorka neprováděla tzv. „od stolu“, ale v přímém zkušenostním kontaktu v terénu. A tento terénní výzkum v úzkém sejetí s uměleckou tvorbou jí přinesl kýžené ovoce a zásadní východiska pro její další uvažování a směřování. Pro písemnou práci je důležité, že nabízí podrobný pohled na výzkumné kroky, ale z hlediska uměleckého je mnohem zásadnější, že nabízí analýzy a postupné kroky uměleckého uvažování a konání, tj. tvůrčí práce.

Zvolené metodologické postupy jsou poplatné aktuálním trendům.

Odborný přínos, původnost práce a její případné využití v praxi:

Disertační práce je ve zvoleném tématu velmi přínosná, neboť jak sama studentka uvádí, na dané téma příliš mnoho studií ani uměleckých projektů není. Může být cenným zdrojem poznatků a inspirací pro podobně smýšlející divadelníky. Nabízí zajímavý pohled na propojení divadla, zdraví a bytí na světě. Autorka vnímá divadlo jako jednu z možností seberealizace. Ukazuje divadlo jako médium, které může člověku otevírat nové životní perspektivy, vize, sny a zároveň pomáhat k jejich naplňování.

Logická stavba a členění práce:

Práce je členěna logicky, smysluplně a postupně rozvíjí myšlenky a citlivě otevírá téma divadla v oblasti paliativní péče, ale také osobní zkušenost diplomantky. Struktura práce je přehledná.

Formální úprava a náležitosti práce včetně jejího rozsahu:

Formální úprava práce, jakož i všechny náležitosti, odpovídají požadavkům na disertační práce na AMU. Rozsah práce je 156 stran.

Práce s informačními zdroji:

Diplomantka využila všemožné dostupné zdroje, reflektuje odborné texty a dává je do kontextu se svými bohatými poznatky a zkušenostmi. Citace jsou zpracované odborně a přehledně.

Jazyková a terminologická úroveň:

Jazyková, stylistická i terminologická úroveň odpovídá požadavkům na disertační práce. Studentka odborné, zavedené pojmy – ať už z oblasti např. psychologie, či divadla – používá relevantně v adekvátním rozsahu. Její orientace je v dané problematice na velmi dobré úrovni.

Celkové/vlastní shrnutí hodnotitele:

Jako hlavní přínosy umění vidí autorka to, že umění může rozměňovat komunikační i sociální bariéry, jeho schopností je například razantní eliminace stresu pacienta, může rozptylovat stereotyp, pomoci zapomenout na bolest a strach. Avšak člověk musí mít neustále na paměti etické otázky, které vyvstávají během procesu práce – tedy během setkání, které má silný ontologický podtext. Autorka poukazuje na smysluplné setkání jako na zásadní aspekt celého svého výzkumu i umělecké práce. Takovéto setkání je například zásadním a nezbytným předpokladem antropologického divadla a jeho významných představitelů (Grotowského, Barby, Brooka, Staniewského a mnohých dalších). Intimita setkání nabízí metafyzické sdílení zkušeností, které sice mohou být zdánlivě skryté, ale skrze sílu divadla se mohou objevit či alespoň zablýsknout. Poukazuje na „léčivou schopnost divadla v artaudovském duchu“, na léčivou praxi umění.

Jako jeden z důležitých cílů autorky bylo hledat a pojmenovat možnosti a limity vytváření divadelní inscenace pro diváky v nemocniční paliativní péči. Tento záměr se jí podařil a je jen otázkou jakým směrem se budou ubírat její kroky a bude-li se nadále tomuto tématu intenzivně věnovat, aby rozšiřovala své poznatky a mohla tak rozvíjet nejen své dovednosti v umělecké oblasti, ale i svou tvorbou ovlivňovat pohled odborné i laické veřejnosti na problematiku lidí v nemocniční paliativní péči či jakýchkoli jiných minorit.

Přestože se intenzivně pohybuji v oblasti tzv. specifického či sociálního divadla přes dvacet let, velmi oceňuji a vlastně tak trochu vzhlížím k práci Michaely Váňové, neboť je neocenitelnou zkušeností, kterou může dál předávat a rozvíjet. A přese všechny náročnosti, zapeklitosti a svízele tuto práci realizuje s obdivuhodným odhodláním, neuvěřitelným zapálením a pokorou.

Otázky a náměty k diskuzi při obhajobě:

Je možné v současné době najít v ČR (nebo i Evropě) nějaké konkrétní umělecko-výzkumné projekty, skupiny, či jednotlivé tvůrce, které se zabývají obdobným tématem jako je to Vaše? Dokázala byste případně najít v ČR sociálně-divadelní projekty, které pracují na podobných principech jako Vy?

Doporučení práce k obhajobě: Práci doporučuji k obhajobě
Datum vypracování posudku: 20. 6. 2023

doc. MgA. Vladimír Novák, Ph.D.
Jméno oponenta práce

.....
(datum a podpis)